

Trabzon İl Merkezinde Sigara İçme Sıklığı

Dr. Gamze ÇAN¹, Dr. Tevfik ÖZLÜ²,

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı¹ ve Göğüs Hastalıkları²
Anabilim Dalları, TRABZON

✓ Sigaranın birçok kronik hastalık için önemli bir risk faktörü olduğu ve önlenabilir ölüm nedenleri arasında yer aldığı bir gerçektir. Sigara içme sıklığının bilinmesi olayın boyutunu göstermesi açısından önem taşır.

Bu çalışma Şubat 1998'de Trabzon İl Merkezinde sigara içme sıklığının tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Veriler anket yöntemi ile toplanmış, çalışmaya 1545 kişi katılmıştır (Kadın/erkek oranı 675/870).

Günlük içici sıklığı (günde en az bir sigara içen) kadınlarda %24.9, erkeklerde %59.1, haftalık sigara içici sıklığı kadınlarda %2.8, erkeklerde %2.4 idi. Sigarayı deneyen kadınlar %23.1, erkekler %15.9 idi. Sigarayı bırakan kadınlar %6.1, erkekler %10.9 oranında idi. Sigarayı hiç denememiş kadınlar %38.8 erkekler %10.8 oranında idi. Sigara içme sıklığı erkeklerde kadınlara göre anlamlı olarak daha fazla idi (P= 0.0000).

Anahtar kelimeler: Sigara içme, prevalans, cinsiyet

✓ **Smoking Prevalence in the Provincial Center of Trabzon**

Smoking is the most important risk factor for many chronic diseases and preventable mortality causes. The prevalence of smoking should be known to understand the importance of the issue.

The aim of the present study was to determine the prevalence of cigarette smoking in the province center of Trabzon. Data were obtained by both questionnaires and self-administered methods in February 1998.

The study group consisted of 1545 person. Female to male ratio was 675/870. Daily smoking prevalence rates (at least one cigarette a day) among males and females were 59.1% and 24.9%, respectively. Weekly smoking prevalence rates (at least one cigarette a week) among males and females were 2.4 % and 2.8%, respectively. Trying smoking rates among males and females were 15.9% and 23.1%, respectively. Giving up smoking rates among males and females were 10.9% and 6.1%, respectively. The rate of those who have never smoked was 38.8% in female, 10.8% in male.

There was significant difference between the smoking prevalences of the males and females (P= 0.0000).

Key words: Smoking, prevalence, sex

GİRİŞ

Günümüzde sigara içimine bağlı olarak her yıl, 1 milyonu geliştirmekte olan ülkelerden 2 milyonu gelişmiş ülkelerden olmak üzere 3 milyon kişi hayatını kaybetmektedir. Gelişmiş ülkelerde sigarayı bırakan her bir kişiye karşılık geliştirmekte olan ülkelerde 2 kişinin sigara içmeye başlaması, tüm dünyada kişi başına tüketilen sigara miktarının 1963

yılından bu yana değişmemesine neden olmaktadır⁽¹⁾.

Sigaranın, birçok kronik hastalık için önemli bir risk faktörü olduğu ve önlenabilir ölüm nedenleri arasında yer aldığı bilinen bir gerçektir. Bu nedenle ülkeler çeşitli önlemler alarak sigara içme oranlarını azaltmaya çalışmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Norveç'te bu amaçla başlatılan

çalışmalarla 1974-1985 yılları arasında erkeklerde sigara içme oranında oldukça başarılı düşüşler elde edilmiştir⁽²⁾.

Bu çalışmada, sigarayı bırakma konusunda yapılacak eğitim faaliyetleri ve programlarına ışık tutması amacıyla ilimizdeki kadın ve erkeklerin sigara içme durumlarının tespit edilmesi hedeflenmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Şubat 1998'de Trabzon İl Merkezi'nde kesitsel tipte bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Sağlık Ocağı kayıtlarına göre İl Merkezinde yaşayanlardan 15 yaş üstü 1545 kişi çalışmaya katılmıştır.

Beklenen en yüksek prevalans 0.50 olarak alındığında %95 güvenle ve 0.04'lük sapma ile her iki cinsiyetten en az 600'er kişi alınması gerektiği tespit edilmiştir⁽³⁾. İmkanlar doğrultusunda bu sayı artırılarak kadınlarda 675, erkeklerde 870 kişi çalışmaya dahil edilmiştir. İki aşamalı basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İlk aşamada İl merkezi'nden 7 sağlık ocağı bölgesi tespit edilmiş, ikinci aşamada her bir sağlık ocağındaki 15 yaş üstü kişiler kadın erkek

oranına dikkat edilerek sağlık ocağı nüfusu-na orantılı olarak seçilmiştir.

Veriler yüz-yüze görüşme tekniği ile uygulanan anketler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu DSÖ ve İngiltere Sağlık Eğitim Kurumu'nun kullandığı sorulardan yararlanılarak hazırlanmıştır⁽⁴⁻⁷⁾. Anket formunda; kişilerin şimdiye kadar hiç sigara içip içmediği, içiyorsa ayrıntılı olarak sigara içme sıklıkları, halen sigara içme durumları sorulmuştur. Bu soruların sonucunda, sigara içenler; günlük, haftalık ve haftada birden az sigara içenler, sigara içmeyenler; bırakanlar, deneyenler ve hiç içmeyenler olarak değerlendirilmiştir.

Verilerin analizinde Epi Info 5.0 versiyon epidemiyoloji paket programı, ki-kare testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan 1545 kişinin 870'i (%56.3) erkek, 675'i (%43.7) kadındı. Çalışmaya katılanların sigara içme durumları Tablo I ve Tablo II'de özetlenmiştir. Erkekler arasında sigara içenlerin oranı (günlük, haftalık, haftada birden az içenlerin toplamı)

Tablo I. Erkeklerin Sigara İçme Durumları.

Yaş grubu (yıl)	Sigara içen						Sigara içmeyen						Toplam	
	Günlük içici		Haftalık içici		Haftada 1'den az		Bırakan		Deneyen		Hiç içmeyen			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
<24	149	53.0	5	1.8	3	1.1	9	3.2	70	24.9	45	16.0	281	100.0
25-34	164	65.1	8	3.2	3	1.2	19	7.5	33	13.1	25	9.9	252	100.0
35-44	114	69.5	4	2.4	1	0.6	16	9.8	18	10.9	11	6.8	164	100.0
45-54	42	58.3	1	1.4	1	1.4	16	22.2	9	12.5	3	4.2	72	100.0
55-64	34	44.8	3	3.9	-	-	28	36.8	7	9.2	4	5.3	76	100.0
65+	11	44.0	-	-	-	-	7	28.0	1	4.0	6	24.0	25	100.0
Toplam	514	59.1	21	2.4	8	0.9	95	10.9	138	15.9	94	10.8	870	100.0

Tablo I. Kadınların Sigara İçme Durumları.

Yaş grubu (yıl)	Sigara içen						Sigara içmeyen						Toplam	
	Günlük içici		Haftalık içici		Haftada 1'den az		Bırakan		Deneyen		Hiç içmeyen			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
< 24	64	24.5	9	3.3	17	6.5	11	4.1	64	24.5	97	37.1	262	100.0
25-34	46	25.7	5	2.8	7	3.9	11	6.1	42	23.5	68	38.0	179	100.0
35-44	36	27.3	2	1.5	3	2.3	8	6.1	30	22.7	53	40.1	132	100.0
45-54	15	28.3	2	3.8	-	-	4	7.5	7	13.2	25	47.2	53	100.0
55-64	3	12.0	1	4.0	-	-	4	16.0	7	28.0	10	40.0	25	100.0
65+	4	16.7	-	-	2	8.3	3	12.5	6	25.0	9	37.5	24	100.0
Toplam	168	24.9	19	2.8	29	4.3	41	6.1	156	23.1	262	38.8	675	100.0

%62.4, bayanlar arasında ise aynı oran %32.0 olarak tespit edilmiştir. Sigara içme yönünden erkeklerin kadınlara göre anlamlı olarak daha fazla sigara içtiği tespit edilmiştir (P= 0.0000).

Kadınlar arasında yaş gruplarına göre sigara içme yönünden farklılık olmamasına rağmen (P= 0.4521), erkekler arasında ise 45 yaş ve öncesinde anlamlı olarak daha fazla sigara içildiği gözlenmektedir (P= 0.0080).

TARTIŞMA

Türkiye'de genel popülasyonda sigara içme alışkanlığının boyutları konusunda yapılmış kapsamlı çalışmaların sayısı sınırlıdır. 1988 yılında Sağlık Bakanlığı adına PİAR tarafından yapılan bir çalışmada Türkiye'yi temsil eden 10 ilde 2048 kişi ile görüşülmüş ve 15 yaş üstü erkeklerin %62.8'inin, kadınların % 24.3'ünün sigara içtiği bildirilmiştir⁽⁸⁾. 1993 yılında yine Sağlık Bakanlığı adına Bigtaş tarafından yapılan çalışmada 26546 kişi ile görüşülmüş ve 20 yaş üstü erkeklerin %57.8'inin, kadınların % 13.5'inin sigara içtiği bildirilmiştir⁽⁹⁾. Kocabaş ve arkadaşlarının 1991 yılında 20 yaş üstü 12786 kişide yaptıkları bir çalışmada ise er-

keklerin %56.2'sinin, kadınların ise %26.6'sının sigara içtiği bildirilmiştir⁽¹⁾.

Çalışmamızda elde edilen erkeklerde %62.4, kadınlarda %32.0 oranlarındaki sigara içme sıklıkları, diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında, 15 yaş üstü yaş grubunun alındığı çalışmayla⁽⁸⁾ oldukça benzer sonuçlara sahiptir. Ancak kadınlarda sigara içimi çalışmamızda daha yüksek bulunmuştur. Bu farklılık, eğitim düzeyleri artan, toplumsal statüleri gelişen kadınlar arasında sigara içiminin daha yaygınlaşıyor olmasıyla açıklanabilir. Türkiye'de yapılmış çalışmalar da bu fikri doğrulamaktadır. Sezer ve arkadaşlarının⁽¹⁰⁾ çalışmasında bayan hekim ve diş hekimleri arasında sigara içme sıklığı %39.4, Ardıç ve arkadaşlarının⁽¹¹⁾ çalışmasında bayan hekimlerde sigara içme sıklığı %44.1, Kocabaş ve arkadaşlarının⁽¹²⁾ çalışmasında bayan öğretmenler arasında bu oran %29.2 olarak tespit edilmiştir. 1965'lere kadar gelişmiş ülkelerde de gözlenen bu farklılık, günümüzde ortadan kalkmıştır⁽²⁾.

Türk toplumunda erkekler kadınlardan daha fazla sigara içmektedirler. Çalışmamızda da erkeklerde sigara içme sıklığı kadınların yaklaşık 2 katıdır. Türkiye'de yapılmış

diğer çalışmalardaki sonuçlarda bu yöndedir (1.8.9.12). Bu sonuçlarda kadın ve çocukların sigara içmesini hoş karşılamayan geleneksel kültürün baskılayıcı işlevinin etkili olduğu düşünülebilir.

Bu sonuçlar bir süre önce gelişmiş ülkelerin yaşadığı ama başarılı önlemlerle şu anda aştuıkları tabloyla benzerlik göstermektedir. Ancak ülkemizde alınan önlemlerin yeterli olmadığı farklı zaman dilimlerinde yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır. Yasal bazı sınırlamaların gelmesine karşın bunların tam anlamıyla uygulanmıyor olması da bu süreçte etkili olmaktadır kanısındayız. Sigara içme sıklığının aynı oranlarda devam etmesi gelecek yıllarda sigaraya bağlı çok sayıda kişinin yaşamını kaybetmesi gibi acı bir sonuçla kendini gösterecektir.

Geliş tarihi : 06.01.1999

Yayına kabul tarihi : 06.04.1999

Yazışma adresi:

Dr. Gamze ÇAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi,

Halk Sağlığı Anabilim Dalı

61080, TRABZON

KAYNAKLAR

1. Kocabaş A, Burgut R, Bozdemir N. Türkiye'de sigara içme davranışını etkileyen sosyo-demografik faktörler. Solunum Hastalıkları 1994; 5: 375-386.
2. Fiore MC, Novonty TE, Pierce JP ve ark. Trends in

cigarette smoking in the United States. The changing influence of gender and race. JAMA 1989; 261: 56-60.

3. Hayran O (çev). Sağlık araştırmalarında örnek büyüklüğünün belirlenmesi. Marmara Üniversitesi Yayın No:522, Tıp fakültesi yayın no:5, İstanbul, 1993, pp:4.
4. WHO (1993) Youth and Drugs. Report of a WHO Study Group Worl Sayfa 7/3d Health Organization, Geneva 1973.
5. WHO Guidelines for Conduct of Tobacco Smoking Surveys Among General Population. WHO/SMO. 83, 4, Geneva, 1983.
6. Vilian C. The evaluation and Monitoring of the Public Action on Tobacco: Smoke-free Europe: 3. WHO Regional Office for Europe, 1988.
7. Health Education Authority. Towards a Smoke-free Generation: Campaign Manual London, 1991.
8. Sigara alışkanlıkları ve sigara ile mücadele kampanyası kamuoyu araştırma raporu. PİAR, İstanbul, 1988.
9. Sağlık için Sigara Alarmı 1994; 1: 35.
10. Sezer RE, Açık Y, Bilgin N ve ark. Elazığ'da görev yapan hekimlerin ve dış hekimlerinin sigara konusundaki davranışları, tutumları (Ekim 1988) I, II. Doğa 1990; 14: 381-390, 657-668.
11. Ardıç S, Özdamar N, Dinçer KS ve ark. Hekimlerin sigara içme alışkanlıkları ve solunum fonksiyon test bulguları (abs). Solunum Hastalıkları 1990; 1(2 supp): 51s.
12. Kocabaş A. Öğretmenlerde sigara içme alışkanlığı. Ondokuzmayıs Üniv Tıp Fak Derg 1988; 5: 51-61.

